

Få norske leger har som høyeste ønske å entre det svenske arbeidsmarkedet. Heidi Stensmyren har gått mot strømmen, krysset grenser og brutt uskreve regler. Nå er hun annen nestleder i Sveriges läkarförbund og klar for yrkespolitiske dueller på toppnivå.

Intervjuet: Heidi Stensmyren

Ung kjerring mot strømmen

Som anestesilege er Heidi Stensmyren blant annet tilknyttet skuddskadeberedskapen ved Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Det skytes så ofte i Göteborg at sykehuset alltid har en spesialutstyrt operasjonssal stående klar.

Heidi Stensmyren liker action, men kanskje mest i betydningen informasjon og kommunikasjon. Hun vil gjerne følge med på alt som skjer, noe hun som anestesilege har gode forutsetninger for. Narkose følger ikke alltid faste rutiner.

Hun er derfor litt her og litt der, alltid åpen for nye inntrykk. Heidi Stensmyren kan rett og slett ikke noe for at hun umiddelbart begynner å pønske ut hvordan ting skulle kunne gjøres bedre.

Denne småfreidige pirkingen er heldigvis kombinert med et åpent smil og evnen til å lytte. Hvis ikke hadde svenskene for lengst sendt henne tilbake til Ytterkollen utenfor Drammen.

Krysset grensen

Man gjør nemlig ikke slik som Heidi Stensmyren gjorde – krysser grensen for høflig svensk formalitet og utfordrer valgkomiteens representant til duell kun timer før det nye presidiet skal settes.

Dette skjedde da hun i desember i fjor vant valget som annen nestleder i Sveriges läkarförbund. I to år hadde hun vært leder av Sveriges Yngre Läkares Förening (SYLF), et springbrett godt som noe. Så ble hun plutselig en tredel av hovedforbundets styrertrio – sammen med leder Eva Nilsson Bågenholm og nestleder Marie Wedin.

Heidi Stensmyren vet at det finnes dem som mener at det burde rekke med to kvinner i ledelsen. Dette er en holdning hun ikke kan akseptere. – Hos noen leger finnes det en angst for at forbundet skal ledes av for mange kvinner, det er nemlig forbundet med lav status og lav lønn, sier hun. Som ung, frittalende kvinne fra Norge er hun en utfordring for toleransen i svensk helsevesen. For Heidi Stensmyren har opplevd å ha både feil genus og feil kulturbakgrunn og å være for ung.

Går i nærkamp

Ungdom går imidlertid over av seg selv, men det er litt komisk, mener hun, at selv med ti års yrkeserfaring blir man allikevel ikke alltid tatt seriøst i sin egen bransje. Med mild ironi påpeker hun at flesteparten av de 7 500 legene i Sveriges Yngre Läkares Förbund er mellom 30 og 40 år – selv om foreningen av og til feilaktig blir kalt en ungdomsorganisasjon. Selv har Heidi fylt 36.

– Helsesektoren lider av et alderskompleks. Unge leger tilhører landets mest akademisk meritterte, men får sjelden arbeide med lederskapsaker, sier hun. – Det kan ta veldig mange år før en ung lege får lov til å påvirke organisasjonen.

Som leder for de yngre legene kom hun i nærkamp med maktstrukturer der man mer eller mindre bevisst forsøker å hindre nye generasjoner å komme frem. Det er en del av helsesystemets kultur. Også kolleger får kritikk.

At Läkarförbundet lenge har skygget unna temaet lederskap er delvis fordi det blotter en litt besværlig generasjonskløft – yngre mot eldre.

– Men også fordi det handler om det såkalte legearbeidet. Jo mer sjef en lege blir, jo mindre legearbeid blir utført, sier Heidi Stensmyren. – Vi vil gjerne at leger skal lede, men vi vet ikke helt hvordan. Leger vil gjerne bestemme og påvirke, men vil helst slippe sjefsrollen. Innstillingen er ofte at kontorarbeid er uviktig.

Svenske kilevinker

Den mest eksotiske utfordringen har vært å konvertere til svensk. Heidi Stensmyren tør der andre tier og vil gjerne få debattene ut av kottet, en ikke alltid stueren fremgangsmåte i formelle svenske sammenhenger.

– Jeg våger å drive saker og stå opp for meg selv. Det er kanskje mer typisk norsk enn svensk, ler hun. – Nå har jeg lært meg å sitte pent, men det har kostet noen kilevinker.

I Läkarförbundet snakket hun seg frem til lederposten, og «få hadde opplevd maken».

Hun stilte som motkandidat til den som valgkomiteen hadde foreslått, noe som resulterte i et gisp av forskrekkelse. Svensk karriere gjør man nemlig gjennom rett timing i de rette kanaler, ikke ved å fremheve sine egne erfaringer på tvers av komiteens forslag.

– Ja, det er tabu. For de fleste er det utenklig å foreslå seg selv. Valgkomiteens forslag veier meget tungt, sier Heidi med et obsternasig glimt i øyet.

En thriller

Mens komiteen stirret seg blind på sine mannlige kandidater kom Heidi Stensmyren inn fra sidelinjen. Som SYLF-leder hadde hun fått fotfeste i store deler av medlemmassen, og på årsmøtet gjaldt det å få med seg representantene for de mange lokal- og yrkesforeningene. Valget ble en thriller, det var kun tre stemmers overvekt. Heidi Stensmyren fikk 65 stemmer, mot 62 for valgkomiteens hovedforslag Thomas Flodin fra Stockholms Läkarforening.

Nå deler hun derfor sin yrkestilværelse mellom Sveriges Läkarförbund og anestesiklinikken. Det gir balanse. Etter en periode med legepolitiske skuddvekslinger i Stockholm er det deilig «bare» å være lege i Göteborg. På jobben får hun stukket fingeren i jorden. – Jeg får mange gode ideer og mye ny energi av å arbeide klinisk, sier hun. – Det handler også om legitimitet, om ikke å miste kontakt med medlemmene. Det er faktisk et krav at forbundets styremedlemmer også arbeider ute i den kliniske verden. Det er viktig at vi kjenner dem vi skal representere.

Klimaforhandlinger

Etter spesialistutdanning på Sahlgrenska ble hun like godt værende på det store sykehuset. Virksomhetsområdet operasjon, anestesi og intensivpleie har 650 ansatte på ni avdelinger, hvorav sju operasjonsavdelinger.

– Arbeidet er også min fallskjerm for fremtiden. Det kan blåse friskt på toppene, også i Läkarförbundet, og en dag tar dette oppdraget slutt, sier Heidi Stensmyren.

Heidi Stensmyren

Født 10. mars 1973 i Drammen

- Cand.med. universitetet i Würzburg 1998
- Egen privatklinikk i Borås 2002–09
- Spesialistutdanning i anestesi ved Sahlgrenska Universitetssjukhuset 2001–09
- Lederutdanning ved Sahlgrenska Universitetssjukhuset 2006–07
- Leder for Sveriges Yngre Läkares Förening (SYLF) og styremedlem i Sveriges läkarförbund 2007–09
- Annen nestleder i Sveriges läkarförbund, svensk delegat i CPME

Foto Morten Valestrand

– Den som sitter lenge og jobber politisk på en sentral post har til slutt ingen rettetmulighet på arbeidsmarkedet. Da kan man lett bli avhengig av gjenvalg. Det kan skape angst for fremtiden.

Det hører med i bildet at arbeidsklimaet i forbundets toppetasje ikke alltid har vært det beste. Ifølge *Läkartidningen* har samarbeidet mellom leder og nestleder lenge vært haltende, men i skrivende stund har ingen tatt heisen ned. Heidi Stensmyren vil imidlertid ikke tildeles rollen som fredsmegler. – I dette er jeg nøytral. Min oppgave blir å holde fast ved det saklige, sier hun og nekter å komme ned fra barrikadene.

Speil, speil

Nå har hun fått større synsvinkel, så ikke særinteressene fra tiden som leder for de yngre legene skal gi tunnelsyn. Når Heidi Stensmyren først setter seg inn i en sak har hun lett for å bli engasjert, og for henne er det viktig å arbeide med det som er «interessant, utviklende og gøyalt». Det er da hun havner på hyllen for organisasjonsspørsmål, strukturanalyse og annet som gir oversikt – slikt man ikke trenger legeutdanning til. Og det har hendt at hun har spurt speilet på veggene hvorfor hun overhodet ble lege. Svaret kommer raskere enn tanken, for det finnes ikke mye som slår ekte, gnistrende pasientkontakt.

Derfor søker hun seg alltid tilbake til venetrommene, for å treffe de små menneskene i de store systemene. Det er der hennes hjerte er. På den annen side er hun så strukturert, målbevisst og konkurranseinnstilt at det nesten er rart hun ikke har prioritert sin egen materielle karriere. For man blir definitivt ikke rik av å engasjere seg i andre legers velvære. Eller av å flytte til Sverige. – Den dagen ble lønnen halvert, sier Heidi Stensmyren.

Som svensk turnuslege begynte hun en lønnskamp som etter noen avtalebevegelser ga 19 580 norske kroner i begynnerlønn. Assistentlegene har fremdeles ikke minstelønn.

Bak kulissene

Assistentlegene er legestandens filleproletariat, som i opptil 7–8 år etter eksamen hvileløst vandrer fra klinikk til klinikk. Selv hadde Heidi Stensmyren ikke mindre enn 16 arbeidsplasser i løpet av sine assistentlegeår. Bak denne vagabondkulturen skjuler det seg et fargerikt knippe arbeidsmiljøproblemer som holdes ved like i et hierarkisk, men uoversiktlig system.

Heidi Stensmyren forteller om konflikter som grenset til ren mobbing. Kvinnelige leger er ekstra utsatt. Unge leger kan havne i utakt med andre yrkesgrupper, ikke minst sykepleiere, men også med eldre kolleger. Emnet er meget følsomt.

– Det krever en stor porsjon selvinnsikt. Alle leger må våge å se seg selv i speilet, sier hun.

Hun stiller spørsmål ved machokulturen i deler av legestanden. – Det er en del av kulturen at de yngre helst skal ha noen trengselsår før de får kollegial respekt.

Inngrodd jantelov

Heidi Stensmyren har også gått til kamp mot universitetssykehusenes misbruk av leger under spesialistutdanning. Beskyttet av et mørkt regelverk kunne klinikkene holde lønningene nede ved skifte assistentlegene på løpende bånd. Argumentet var at det måtte finnes plass til nye leger under spesialistutdanning. I dag har nesten alle assistentleger i Sverige fast jobb, takket være SYLFs kamp for ansettelsestrygghet. – Og det er ikke blitt færre utdanningsstillinger eller mindre undervisning og forskning på grunn av at yngre leger nå behandles som andre arbeidstakere, sier hun. Dermed kan de unge i større grad delta i utviklingen av helsetjenesten – enda en øm tå for et helsevesen som tjener på janteloven.

Inngrodd forestillinger har alltid fått enebarnet fra Ytterkollen til å opponere. Som da hun flyttet til Tyskland for å studere medisin ved universitetet i Würzburg – trigget av at det mest naturlige hadde vært ikke å gjøre det. Bonus var at hun lærte

tysk. Seks år senere reiste Heidi Stensmyren hjem igjen for å gjøre turnus i Skien og Sandefjord. Der møtte hun hovedgrunnen til at hun i dag snakker flytende svensk: kirurgen Björn Zackrisson.

Høy løypefart

Nå bor Heidi og Björn sammen med datteren Nora på fem og tre eldre bonusbarn på en gård i Kulla i Bollebygd. I denne Lindgrenske verden kjører Heidi traktor, sveiser og er mamma.

I den nærmeste byen Borås driver legeparet en privatklinikk med vaksinerings og andre småsaker. Björn Zackrisson er også forretningsrådesjef for helsetjenester i det riksdekkende konsernet Praktikertjänst AB.

Vi orker ikke engang spørre hvordan de får tiden til å strekke til. Det gjør de kanskje ikke heller, for nå går flyttelasset til Stockholm for en mer konsentrert tilværelse. Sin kliniske action flytter Heidi over til anestesiklinikken ved Danderyds Sjukhus, ett av hovedstadens akuttmottak.

På et direkte spørsmål om fremtiden svarer Heidi Stensmyren med alle glugger åpne. Det ligger liksom i dagen at hun ikke kommer til å slå seg til ro på posten som annen nestleder. Har hun siktet innstilt på toppvervet?

– Mange kjenner seg kallet til et slikt oppdrag, så det kommer nok an på hvordan hvilke kort som blir delt ut, sier Heidi Stensmyren diplomatisk. Men hvorfor stoppe der? Hun bygger jo gjerne sosiale og politiske nettverk langt utenfor bransjereviret. Hva med rikspolitikken? Helseminister?

– Ha, ha, takk som byr. Jeg har ikke problemer med å se meg selv i en mer fremtredende posisjon, men ingen kjenner fremtiden. Det er like viktig å være nærværende her og nå.

Morten Valestrand

morten.valestrand@swipnet.se
Göteborg